

1. Demografický vývoj

Na území Pardubického kraje žije 5 % obyvatel republiky

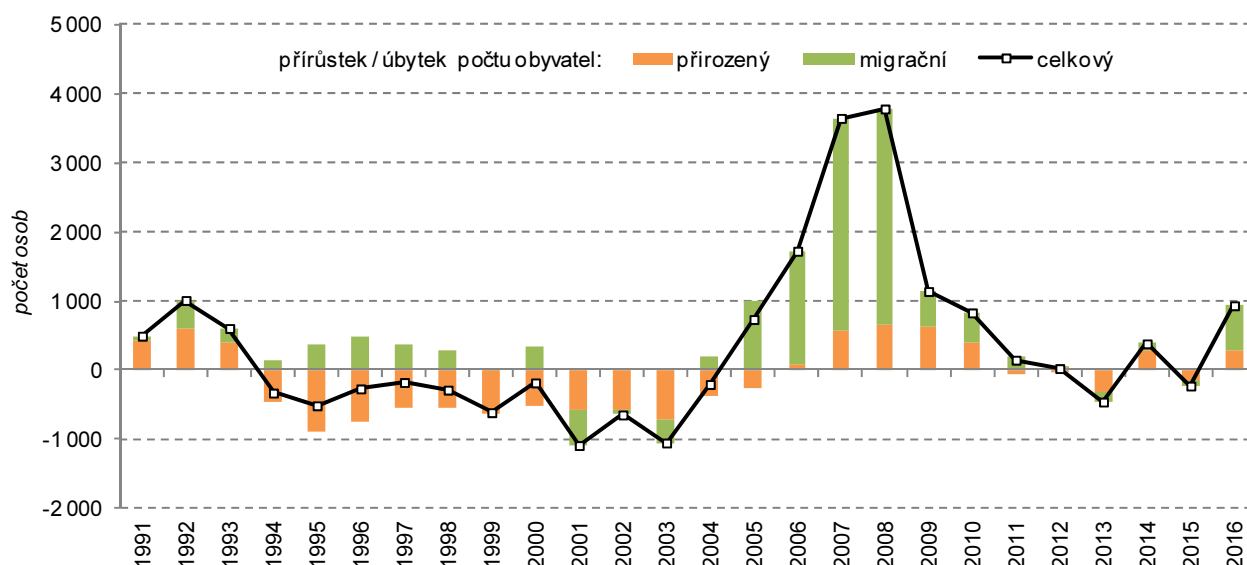
Pardubický kraj je s rozlohou 4 519 km² pátým nejmenším krajem České republiky, na rozloze státu se podílí 6 %. Ke konci roku 2016 žilo v Pardubickém kraji 517,1 tisíc obyvatel, tj. 5 % z celkového počtu obyvatel republiky (čtvrtý nejnižší počet obyvatel mezi kraji ČR).

Z administrativně-správního hlediska je kraj tvořen 4 okresy, 15 správními obvody obcí s rozšířenou působností (obce III. stupně), 26 správními obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (obce II. stupně) a 451 obcemi (38 z nich má statut města a dalších 10 je městysem). Podíl městského obyvatelstva v Pardubickém kraji činí 61,8 % a ve srovnání s ostatními regiony je šestý nejnižší. V samotném krajském městě Pardubice žije 17,4 % populace kraje.

Počet obyvatel kraje meziročně vzrostl díky přirozenému i migračnímu přírůstku

K 31. 12. 2016 měl Pardubický kraj podle výsledků demografické bilance 517 087 obyvatel (255 691 mužů a 261 396 žen), což je o 938 osob více než v roce 2015. Na růstu počtu obyvatel se podílela převaha počtu narozených nad zemřelými (299 osob) i kladné migrační saldo (639 osob). Pardubický kraj byl jedním ze sedmi krajů České republiky, které v roce 2016 zaznamenaly celkový přírůstek obyvatel.

Graf 1.1 Meziroční změny počtu obyvatel v Pardubickém kraji

Přirozený přírůstek byl v roce 2016 nejvyšší za posledních šest let

Hodnoty přirozeného přírůstku, tj. rozdílu mezi počtem narozených a zemřelých osob, v kraji v posledních letech kolísají. V roce 2016 dosáhl přirozený přírůstek hodnoty 299 osob, což je nejvíce od roku 2010. V rámci kraje dosahuje přirozený přírůstek nejvyšších hodnot dlouhodobě v okrese Ústí nad Orlicí; je to rovněž jediný region v kraji, kde kladné hodnoty tohoto ukazatele nacházíme v souvislé řadě již od roku 2004.

Na kladné hodnotě migračního salda se podílí zahraniční migrace

Z dlouhodobého pohledu působí na růst počtu obyvatel kraje zejména stěhování. Na kladné hodnotě migračního salda má ovšem zásluhu především zahraniční migrace. Ze zahraničí se na území Pardubického kraje v průběhu roku 2016 přistěhovalo 1 232 osob, naopak do zahraničí se vystěhovalo 371 osob. Celkový přírůstek stěhováním ve vztahu k zahraničí tedy byl 861 osob. Naopak stěhováním mezi kraji České republiky přišel kraj o 222 obyvatel (3 737 přistěhovalých a 3 959 vystěhovalých). V rámci kraje se dlouhodobě nejvyššími migračními zisky vyznačuje okres Pardubice.

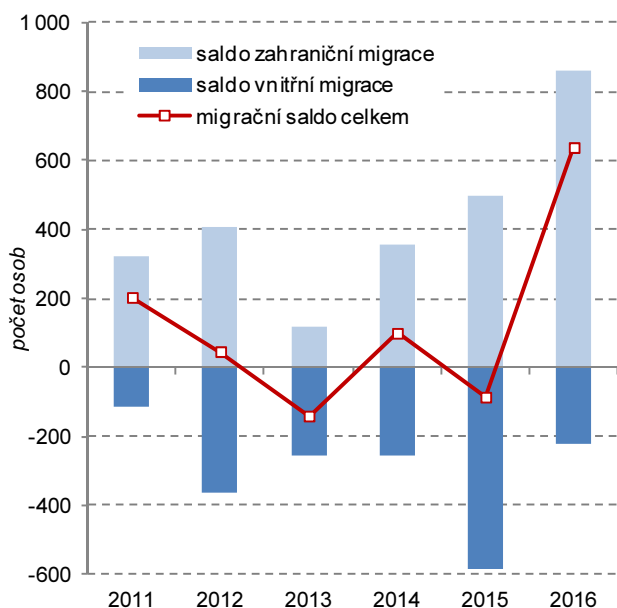
Čtvrtinu zahraničního migračního přírůstku tvořili migranti se slovenským státním občanstvím, občané Mongolska se na celkovém saldu podíleli 20 % a třetí nejpočetnější skupinou byli Rumuni.

Nejvyšší kladné saldo stěhování má kraj s Královéhradeckem

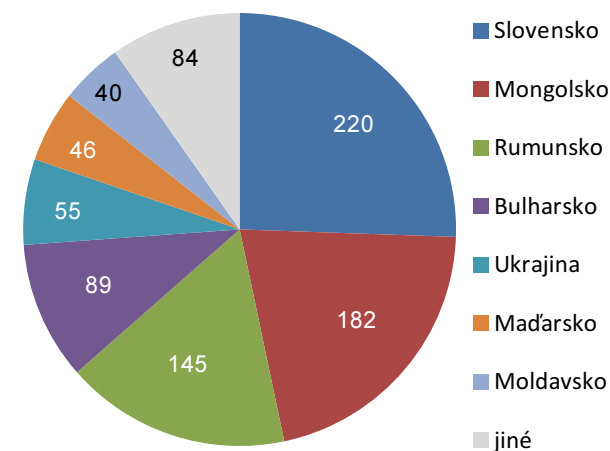
Z hlediska mezikrajského stěhování měl Pardubický kraj v roce 2016 největší záporné saldo stěhování s Hlavním městem Prahou a Středočeským krajem, nejvyšší kladné saldo migrace pak se sousedním Královéhradeckým krajem.

Graf 1.2 Příklad / úbytek obyvatel stěhováním v Pardubickém kraji

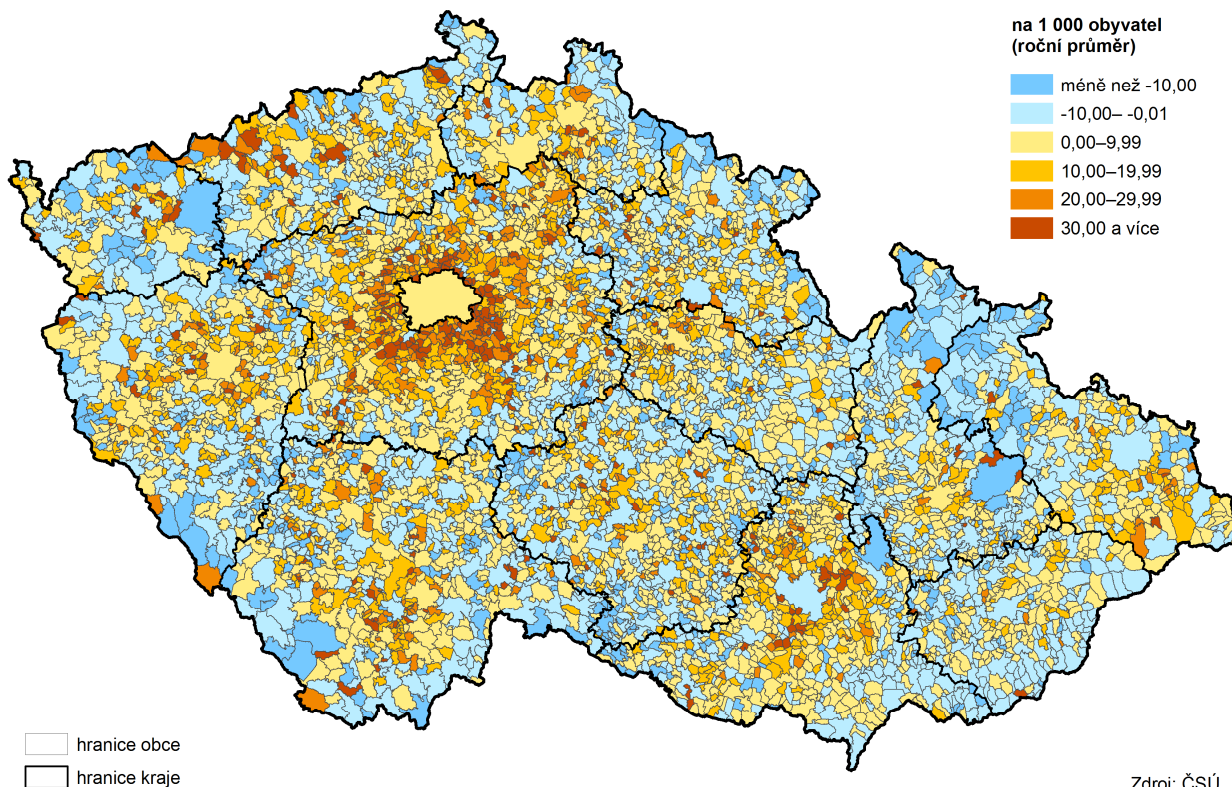
Graf 1.3 Saldo zahraničního stěhování podle státního občanství v Pardubickém kraji v roce 2016

Obyvatel přibylo na Pardubicku a Chrudimsku

Nejvyšší celkový přírůstek obyvatel byl v roce 2016 zaznamenán v okrese Pardubice (1 012 osob), počet obyvatel se zde zvýšil jak přirozenou měnou, tak i díky kladnému migračnímu saldu. Počet obyvatel meziročně vzrostl také v okrese Chrudim (o 90 osob), a to díky stěhování, přirozenou měnou zde obyvatel ubylo. V okresech Svitavy a Ústí nad Orlicí celkový počet obyvatel v průběhu roku 2016 poklesl (o 23, resp. o 141 osob), podíl na úbytku mělo záporné migrační saldo v obou okresech, přirozenou měnou naopak oba okresy obyvatelstvo získaly.

Celkový přírůstek/úbytek počtu obyvatel v obcích v letech 2011 až 2016

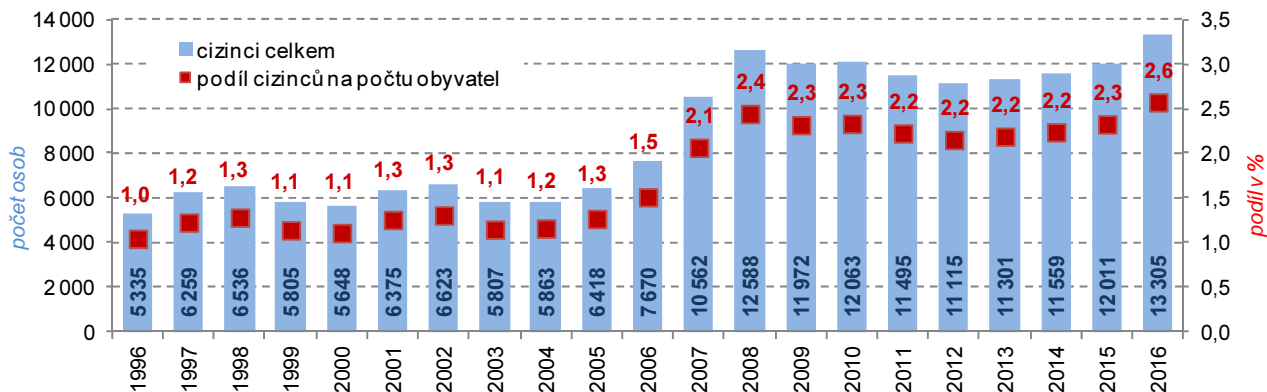

Zdroj: ČSÚ

Podíl cizinců na populaci kraje je pátý nejnižší v republikovém srovnání

Na konci roku 2016 žilo v Pardubickém kraji 13 305 cizinců (bez azylantů), z toho téměř polovina na základě uděleného povolení k trvalému pobytu. Proti předchozímu roku se zvýšil počet cizinců na území kraje téměř o 1,3 tis. osob, což představuje více než desetiprocentní nárůst. Cizinci se tak na obyvatelstvu kraje podíleli 2,6 % (5. nejnižší podíl v mezikrajském srovnání). V kraji momentálně žije nejvíce cizinců za posledních dvacet let, oproti roku 1996 vzrostl jejich počet téměř o 8 tisíc. Více než polovina všech cizinců pobývá na území okresu Pardubice.

Graf 1.4 Počet cizinců (bez azylantů) a jejich podíl na obyvatelstvu v Pardubickém kraji

Pramen: Ředitelství služby cizinecké policie

Největší podíl cizinců tvoří Slováci a Ukrajinci

Občané států Evropské unie tvořili 52 % cizinců v Pardubickém kraji, přičemž jejich podíl na celkovém počtu cizinců se zvyšuje. Podle státního občanství bylo nejvíce cizinců v kraji ze Slovenska (3,7 tis.) a Ukrajiny (2,9 tis.). Ve srovnání s republikovým průměrem nacházíme v kraji vyšší zastoupení občanů Slovenska a Polska; naopak méně jsou v Pardubickém kraji mezi cizinci zastoupeni občané Ruska a Německa.

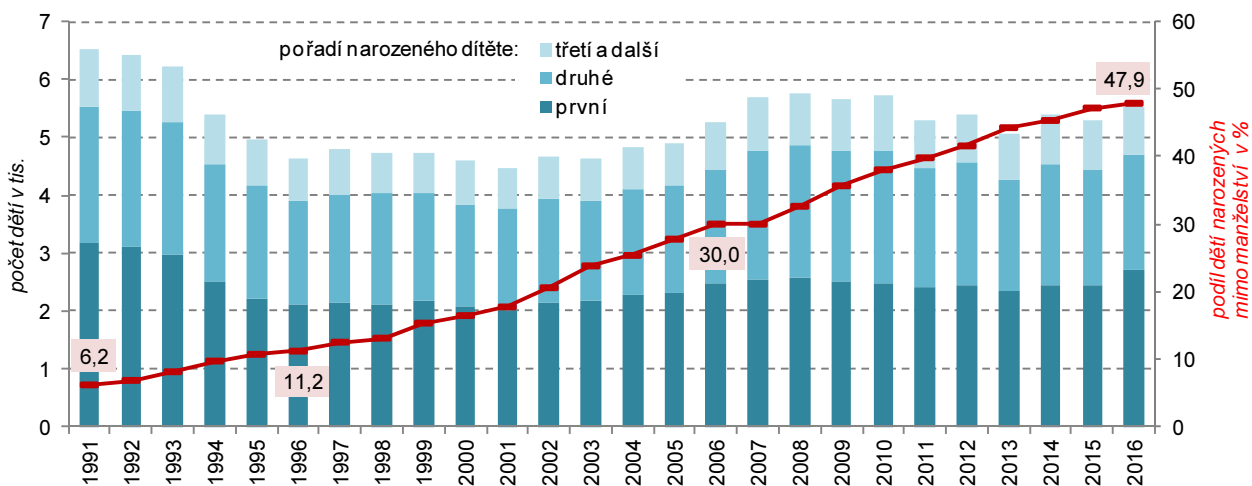
Počet živě narozených dětí meziročně vzrostl

V průběhu ledna až prosince roku 2016 se v kraji živě narodilo 5 533 dětí, to je o 231 dětí více než v roce 2015. Jde o nejvyšší počet narozených dětí od roku 2010. Na 1 000 obyvatel středního stavu v roce 2016 připadalo 10,7 živě narozených dětí, což je hodnota shodná s republikovým průměrem a zároveň pátá nejvyšší porodnost v mezikrajském srovnání. Ve srovnání s rokem 2015 vzrostl o 11 % počet prvorozených (2 702); druhorozených (1 992) i dětí v dalších pořadích (839) mírně ubylo.

Průměrný věk matek stále roste

Průměrný věk matky při narození dítěte zůstal na hodnotě 30,5 roku (o 0,2 roku pod průměrem ČR), své první dítě rodily ženy v Pardubickém kraji v průměru ve 28,5 letech. Za posledních deset vzrostl průměrný věk prvorodiček v kraji o 1,4 roku; ve srovnání s rokem 1991 jsou matky při prvním porodu starší o 6,6 roku.

Graf 1.5 Živě narozené děti podle pořadí a podíl dětí narozených mimo manželství v Pardubickém kraji

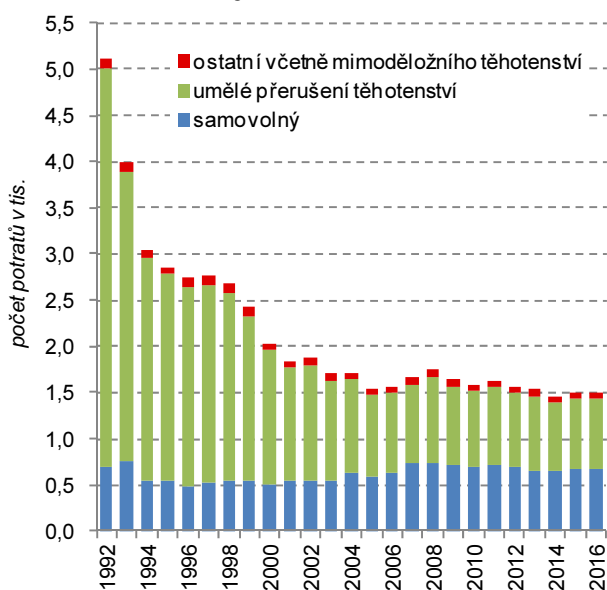
Téměř každé druhé dítě se narodilo mimo manželství

Také v roce 2016 pokračoval trend rostoucího podílu dětí narozených mimo manželství. Neprovdaným matkám se narodilo celkem 2 650 dětí a jejich podíl na celkovém počtu živě narozených tak dosáhl hodnoty 47,9 % (o 0,7 p. b. více než v předchozím roce), přičemž republikový průměr činil 48,6 %.

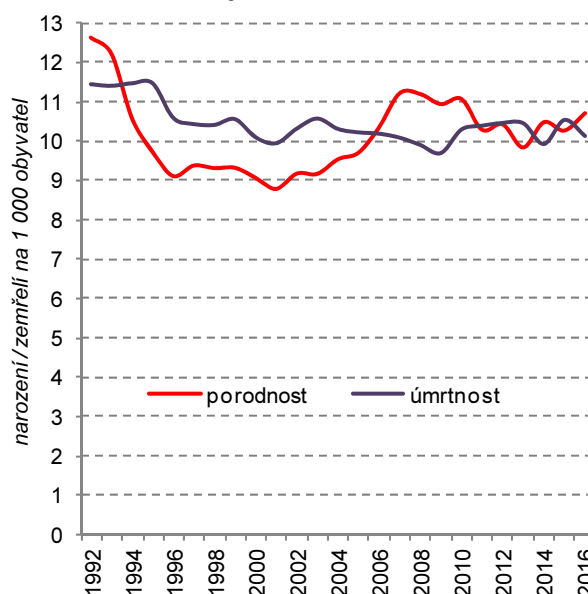
I přes mírný meziroční nárůst počtu potratů je potratovost v kraji druhá nejnižší mezi kraji republiky

V roce 2016 bylo v kraji evidováno 1 506 potratů (meziročně o 14 více), 50,3 % z nich představovala umělá přerušení těhotenství, 44,5 % samovolné potraty a zbývajících 5,2 % ukončení mimoděložního těhotenství. V relativním vyjádření (po přepočtu na 1 000 obyvatel) byla celková potratovost v Pardubickém kraji 2,9 ‰, což představuje druhou nejnižší hodnotu v mezikrajském srovnání po Jihomoravském kraji. I přes kolísavý vývoj v posledních letech potratovost v kraji dlouhodobě klesá, a to především díky poklesu počtu uměle přerušovaných těhotenství.

Graf 1.6 Potraty podle druhu v Pardubickém kraji

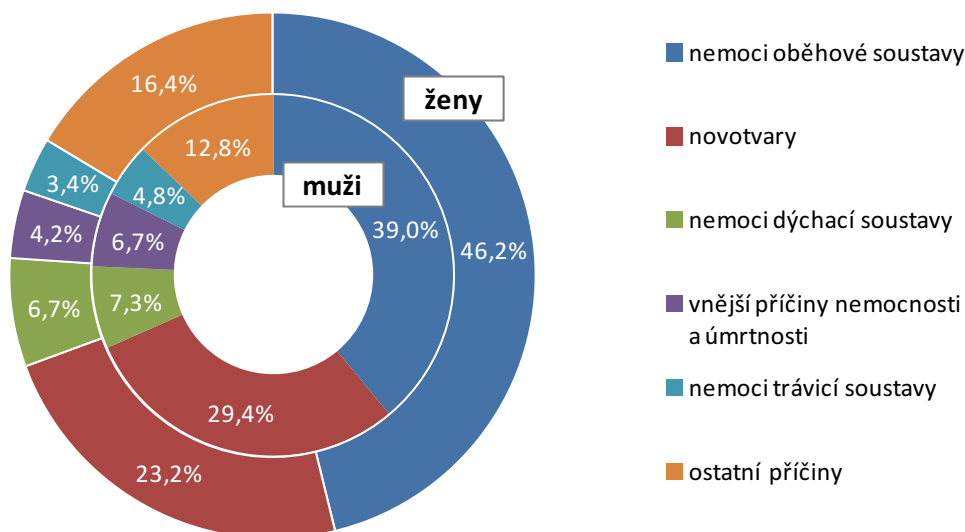
Graf 1.7 Porodnost a úmrtnost v Pardubickém kraji

Počet zemřelých meziročně poklesl

V Pardubickém kraji v roce 2016 v kraji zemřelo 5 234 osob (z toho 2 702 mužů), to je o 206 méně než ve stejném období roku 2015, kdy byl však počet zemřelých nejvyšší za posledních dvacet let. Úmrtnost vyjádřená počtem zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu dosáhla hodnoty 10,1 ‰, což je mírně pod hodnotou republikového průměru. K poklesu počtu zemřelých došlo ve všech okresech kraje.

Graf 1.8 Struktura zemřelých podle příčiny úmrtí a podle pohlaví v Pardubickém kraji v roce 2016

Nemoci oběhové soustavy jsou dlouhodobě nejčastější příčinou úmrtí mužů i žen

Nejčastější příčinou úmrtí jsou dlouhodobě nemoci oběhové soustavy – v roce 2016 představovaly 39,0 % všech úmrtí mužů a 46,2 % úmrtí žen. Druhou nejčastější příčinou úmrtí jsou novotvary (29,4 % všech úmrtí mužů, u žen dosáhl v roce 2016 podíl hodnoty 23,2 %). Třetí v pořadí nejčastějších příčin smrti jsou s odstupem nemoci dýchací soustavy (7,3 % úmrtí mužů a 6,7 % úmrtí žen).

Novorozenecká i kojenecká úmrtnost v kraji je pod republikovým průměrem

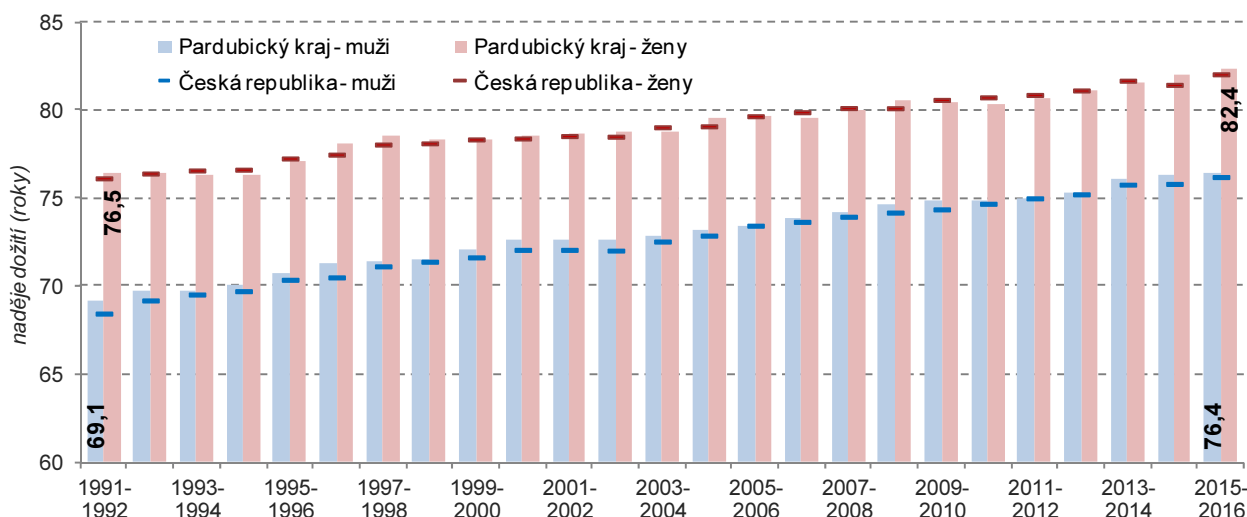
Novorozenecká a kojenecká úmrtnost má dlouhodobě klesající trend, v krátkodobém pohledu však spíše kolísají. V porovnání s průměrem ČR byla kojenecká i novorozenecká úmrtnost v kraji v roce 2016 nižší. Kojenecká úmrtnost (zemřelí do 1 roku na 1 000 živě narozených) v kraji činila 1,8 ‰ (v ČR 2,8 ‰); novorozenecká úmrtnost (zemřelí do 28 dnů na 1 000 živě narozených) dosáhla hodnoty 1,3 ‰ (v ČR 1,7 ‰).

Naděje dožití při narození se i nadále zvyšuje

Podle posledních dostupných údajů o naději dožití (střední nebo očekávané délce života) zjištěné za dvouleté období let 2015 a 2016 by se chlapec narozený v roce 2016 v Pardubickém kraji měl pravděpodobně dožít 76,4 let (šestá nejvyšší hodnota mezi kraji ČR). Dívky narozené v roce 2016 mají před sebou pravděpodobně 82,4 let života (čtvrtá nejvyšší hodnota v mezikrajském srovnání). Hodnoty naděje dožití při narození mužů i žen v Pardubickém kraji se nacházejí nad celorepublikovým průměrem.

Naděje dožití se dlouhodobě zvyšuje; od roku 1992 došlo v Pardubickém kraji k prodloužení střední délky života při narození u mužů o 7,3 roku a u žen o 5,9 roku.

Graf 1.9 Vývoj naděje dožití při narození podle pohlaví v Pardubickém kraji a České republice

Počet uzavřených manželství meziročně vzrostl

V průběhu roku 2016 bylo v kraji uzavřeno 2 472 manželství, tj. o 90 více než v roce 2015; zároveň jde o nejvyšší počet sňatků za posledních devět let. V relativním vyjádření připadlo v loňském roce na 1 000 obyvatel středního stavu 4,8 sňatku, což je hodnota shodná s republikovým průměrem. Minimum počtu sňatků v Pardubickém kraji bylo zaznamenáno v roce 2013 (2 057).

Podíl tzv. protogamních sňatků, kdy poprvé vstupují do manželství oba snoubenci, dosáhl v roce 2016 v kraji 70,3 % (2,7 p. b. nad průměrem ČR). Průměrný věk ženichů a nevěst se dlouhodobě zvyšuje. V roce 2016 se muži poprvé ženili ve věku 31,5 roku, u nevěst dosáhl průměrný věk při prvním sňatku 28,8 roku.

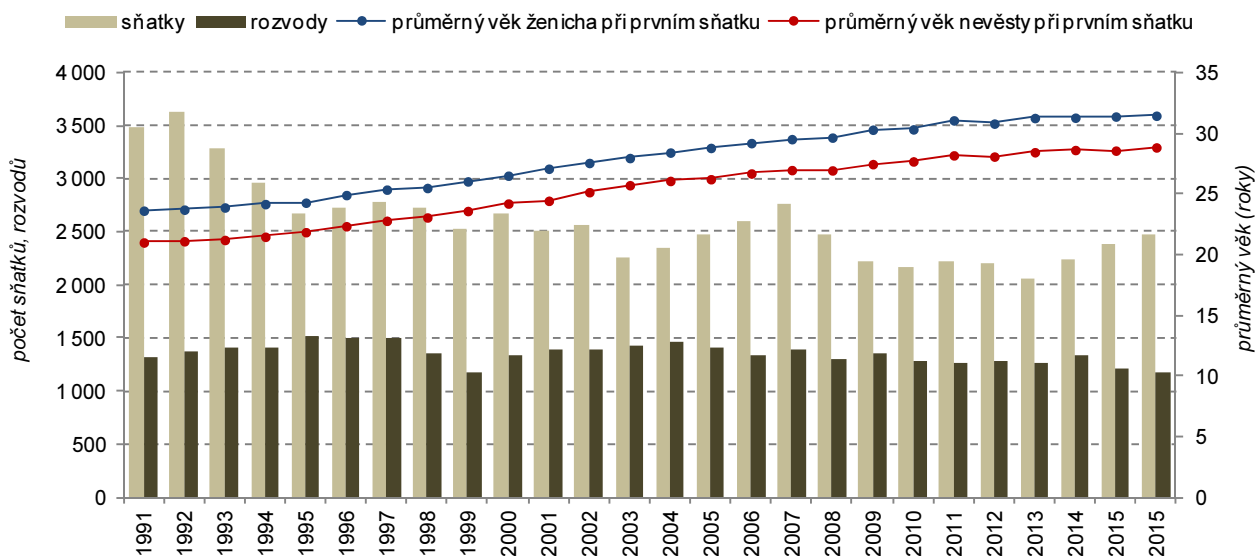
Rozvedeno bylo nejméně manželství od roku 1990

Rozvedeno bylo v kraji v uplynulém roce 1 171 manželství, o 48 méně než v roce 2015 a zároveň nejméně v celé časové řadě od roku 1990. Rozvodovost na 1 000 obyvatel dosáhla v kraji 2,3 ‰, jedná se o pátou nejnižší míru rozvodovosti mezi kraji České republiky. Rozvod se v 61 % případů týkal manželství s nezletilými dětmi. Ve 43 % případů bylo rozvedeno manželství trvající 15 a více let. Nejčastěji uváděnou příčinou rozvratu manželství je na straně mužů i žen rozdíl povah, názorů a zájmů.

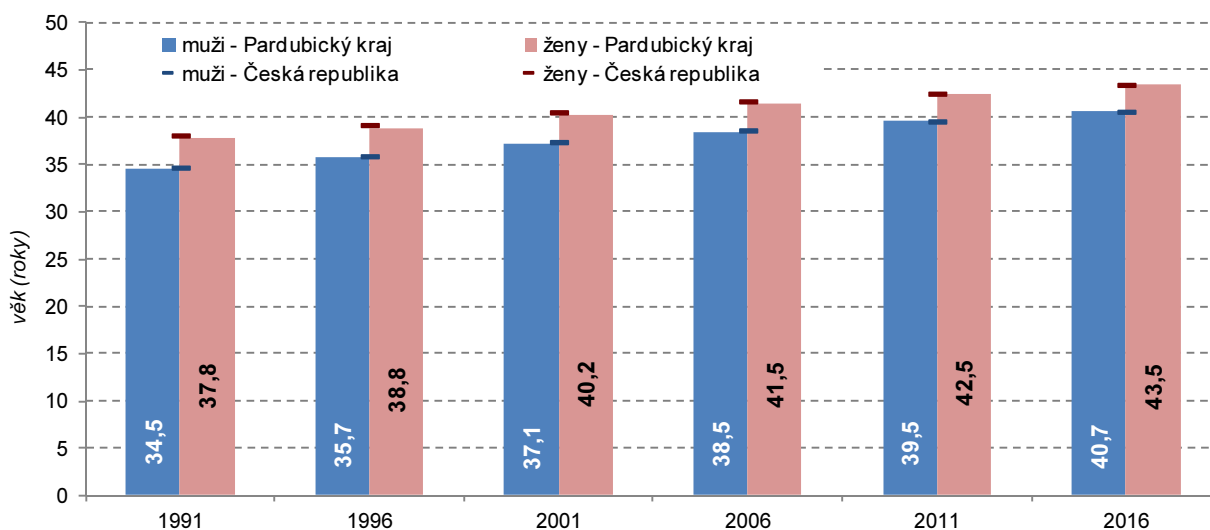
Graf 1.10 Sňatky, rozvody a průměrný věk při prvním sňatku v Pardubickém kraji

Obyvatelstvo kraje je opět o něco starší

Průměrný věk obyvatel Pardubického kraje meziročně vzrostl o dvě desetiny roku na 42,1 roku, ženám bylo v průměru 43,5 roku a mužům 40,7 let. Od roku 1991 se průměrný věk žijících obyvatel kraje zvýšil o 5,9 roku. V mezikrajském srovnání bylo obyvatelstvo Pardubického kraje v roce 2016 páté nejmladší, republikový průměr činil v loňském roce 42,0 let.

Graf 1.11 Průměrný věk mužů a žen v Pardubickém kraji a ČR

Podíl dětí do 15 let mírně roste

V kraji žilo ke konci roku 2016 celkem 80 394 dětí do 15 let, na populaci kraje se tak tato věková skupina podílela 15,5 %. Oproti předchozímu roku vzrostl počet obyvatel v nejmladší věkové kategorii o více než tisíc osob, ve srovnání s rokem 2008, kdy dosáhl počet dětí do 15 let v kraji minima (74 997), posílila tato skupina obyvatelstva o 5,4 tis. osob. Podíl dětské složky na populaci kraje se v posledních letech mírně zvyšuje, ve srovnání s rokem 1991 je však dětí mladších 15 let v kraji o 27 tis. méně.

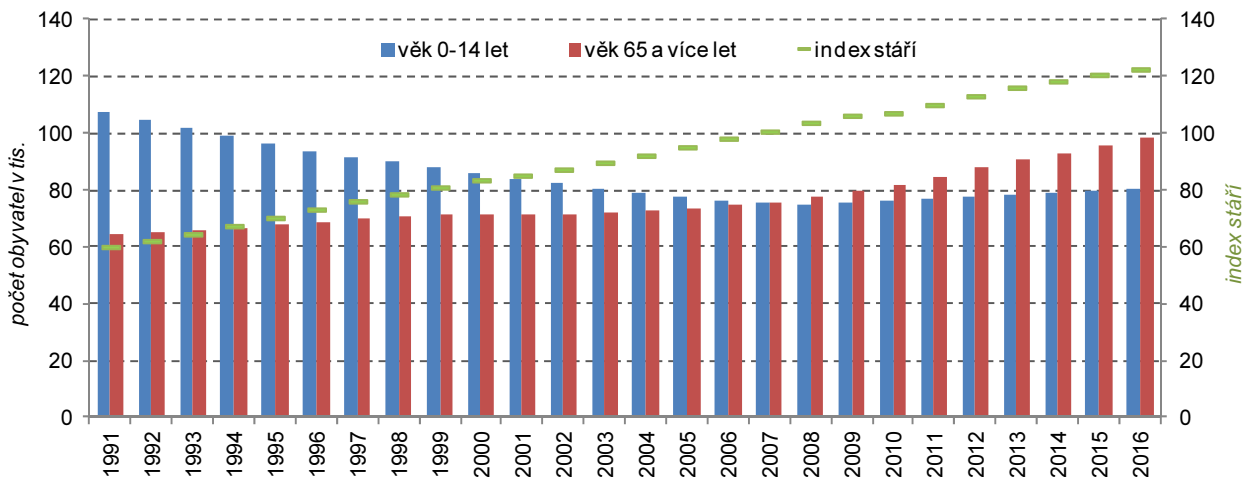
Počet obyvatel v produktivním věku klesá

Osob v tzv. produktivním věku (15 až 64 let) žilo ke konci roku 2016 v kraji 338 204, tj. 65,4 % z celkového počtu obyvatel kraje. Ve srovnání s předchozím rokem se snížil počet osob v této věkové kategorii o téměř 3 tisíce. Počet i podíl obyvatel v této skupině klesá již od roku 2009, kdy do produktivního věku začaly přecházet populačně slabé ročníky narozené ve druhé polovině 90. let 20. století. V produktivním věku jsou přitom nejpočetnější generace obyvatelstva narozené v 70. letech minulého století.

Osob starších 65 let je v kraji v současnosti nejvíce od roku 1991

K 31. 12. 2016 žilo v Pardubickém kraji 98 489 osob ve věku 65 a více let, na populaci kraje se senioři podíleli 19,0 %. Jedná se o nejvyšší absolutní počet i relativní zastoupení od roku 1991. Meziročně vzrostl počet osob v nejstarší věkové skupině o 2,8 tisíce, ve srovnání s rokem 1991 žije nyní v kraji o téměř 34 tisíc seniorů více.

Graf 1.12 Vývoj počtu obyvatel ve věkových skupinách 0–14 let a 65 a více let a indexu stáří v Pardubickém kraji

Stárnutí populace kraje pokračuje

Stárnutí populace lze dokumentovat také na vývoji poměrových ukazatelů. Stále vyšších hodnot nabývá index stáří, který vyjadřuje vzájemný poměr počtu osob seniorské a dětské složky obyvatelstva. Početní převaha seniorů nad dětmi byla v kraji poprvé evidována v roce 2007, kdy index stáří dosáhl hodnoty 100,6. V roce 2016 připadalo na 100 dětí do 15 let již 122,5 seniorů starších 65 let; jedná se o pátou nejnižší hodnotu mezi všemi kraji České republiky. Nejvyšší hodnoty dosáhl index stáří v Královéhradeckém kraji (132,0), nejnižší pak v kraji Středočeském (101,5).

Index stáří ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2016

